

KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA U ŽENEVI

Visoki komesar za ljudska prava

Telefon +41 (0) 22 917 90 00 i

Telefaks +41 (0) 22 917 90 22

E-mail: tb-petitions@ohchr.org

Web stranica www.ohchr.org

Palas des Nations

CH-1211 Geneve 10

Broj: G/SO 215/51 BiH (16)

CE/APP 2143/2012

Sekretarijat UN-a, Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava, izražava poštovanje Stalnoj misiji Bosne i Hercegovine pri Kancelariji Ujedinjenih nacija u Ženevi i ima častu prilogu dostaviti (unaprijed neobjavljeni) tekst Mišljenja koje je Komitet za ljudska prava usvojio 3.jula 2015.godine u vezi predstavke broj 2143/2012 koja je Komitetu dostavljena na razmatranje na osnovu Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u ime gđe. Dalise Dovadžija i ostalih.

Generalni Sekretar ima čast da Državi članici skrene pažnju na zapažanje Komiteta u stavu 12. Mišljenja, da su prekršeni članovi 6, 7 i 9, čitati u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta u pogledu na gđina.Saliha Dovadžiju; i član 7 Pakta, čitati samostalno ili vezi sa članom 2 stav 3 koji je prekršen u pogledu na autore predstavke. U skladu sa zahtjevom Komiteta navedenom u stavu 14, od Države članice se traži da u roku od 180 dana informiše Komitet o preduzetim mjerama u cilju implementacije Mišljenja.

U prilogu Mišljenja nalaze se pojedinačna mišljenja šest članova Komiteta.

U skladu sa ustaljenom praksom, tekst Mišljenja će biti dostupan javnosti.

1.oktobar 2015.godine

MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM

I POLITIČKIM PRAVIMA

Distr.: Opšte
30. septembar 2015. godine
Original: Engleski

Unaprijed objavljena neredigovana verzija

Komitet za ljudska prava

Predstavka broj: 2143/2012

**Mišljenje usvojeno na 114.sjednici Komiteta
(29.jun- 24. jul 2015. godine)**

Podnijeli: Dalisa Dovadžija i Sakiba Dovadžija (zastupajući, Track Impunity Always–TRIAL)

Navodna žrtva: gđin. Salih Dovadžija (suprug gđe. Sakibe Dovadžija i otac gđe. Dalise Dovadžija)

Država članica: Bosna i Hercegovina

Datum predstavke: 12. mart 2012. godine (inicijalni podnesak)

Referentni dokument: Odluke Specijalnog izvjestioca 92 i 97, Državi članici dostavljene 6.februara 2014. godine (nisu izdate u obliku dokumenta)

Datum usvajanja mišljenja: 22. jul 2015. godine

Predmet: Prisilni nestanak i efikasan pravni lijek

Proceduralna pitanja: Nema ih

Ostala pitanja: Pravo na život, zabrana mučenja i drugih zlostavljanja, sloboda i zaštita osoba, pravo na dostojanstveno i ljudsko ophođenje, priznavanje pravnog subjektiviteta, pravo na efikasan pravni lijek; prava djeteta

Članovi Pakta: 2 (3); 6; 7; 9; 16; 17; 23 (1) i 24 (1)

Članovi Fakultativnog protokola: 2

Aneks**Mišljenje Komiteta za ljudska prava na osnovu člana 5 stav 4, Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (114. sjednica)**

o

Predstavci broj: 2143/2012*

Podnosioci: Dalisa Dovadžija i Sakiba Dovadžija (zastupa ih advokat, Track Impunity Always-TRIAL)

Navodna žrtva: gđin. Salih Dovadžija (suprug gđe. Sakibe Dovadžija i otac gđe. Dalise Dovadžija)

Država članica: Bosna i Hercegovina

Datum predstavke: 12. mart 2012. godine (inicijalni podnesak)

Komiteo za ljudska prava, formiran na osnovu člana 28 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima,

Sastanak od 22. jula 2015. godine,

Nakon što je donio svoje mišljenje o predstavi broj 1909/2009, koja je Komitetu za ljudska prava podnesena prema Fakultativnom protokolu uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,

Uzevši u obzir sve pismene informacije koje su dostavili autori predstavke i Država članica,

Usvaja sledeće:

Mišljenje prema članu 5, stav 4, Fakultativnog protokola

1. Autori predstavke su gđa. Dalisa Dovadžija i gđa. Sakiba Dovadžija, državljanke Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH), rođene 27. januara 1962. i 31. marta 1992. godine. Predstavku su podnijele u svoje lično ime i u ime gospodina Saliha Dovadžije, supruga i oca, državljanina Bosne i Hercegovine, rođenog 10. juna 1964. godine. Autori navode da je Salih Dovadžija prisilno nestao 1992. godine i da su od tada njegova sudbina ili boravište nepoznati. Autori navode da je BiH¹ prekršila članove 6,7,9,10 i 16 u vezi sa članom 2(3)

¹ BiH je potpisnica MPGPP (1.09.1993 .god.sukcesijom od bivše Jugoslavije, koja je sporazum potpisala 2.juna 1971.god.) kao i Fakultativnog protokola uz isti, ratifikovan 1.03.1995. god. Protokol je u BiH stupio na snagu 1.06.1995. god.

*Sljedeći članovi Komiteta su učestvovali u ispitivanju ove predstavke: Yadh Ben Achour, Lazhari Bouzid, Sarah Cleveland, Olivier de Frouville, Yuji Iwasawa, Ivana Jelić, Duncan Muhumuza Laki, Photini Pazartzis, Mauro

Pakta u odnosu na Saliha Dovadžiju. Dalje navode da su i same žrtve kršenja člana 7, čitati samostalno i u vezi sa članom 2(3) i članova 17, 23(1) i 24(1), čitati u vezi sa članom 2(3) Pakta. Autore zastupa organizacija TRIAL.

Činjenično stanje kako su ga predstavili autori predstavke

- 2.1. Događaji su se odigrali tokom oružanog sukoba koji se vodio oko nezavisnosti BiH. Dana 15. aprila 1992. godine, Salih Dovadžija je bio član Teritorijalne odbrane Armije Bosne i Hercegovine i branio selo Kadarići, Ilijaš. U to vrijeme je tu i živio sa suprugom Sakibom Dovadžija i malom kćerkom Dalisom Dovadžija. Dana 9. juna 1992. godine, Sakiba Dovadžiju su zarobili pripadnici Vojske Republike Srpske² (VRS) i odveli ga u kasarnu “27. juli” u Ilijašu. Zajedno sa ostalim civilima, Sakiba Dovadžija i Dalisa Dovadžija su bile u pritvoru u “crvenoj zgradi u Ilijašu”. Dana 9. jula 1992. godine, zamjenjeni su sa srpskim zatvorenicama i, zajedno sa još 90 osoba, odvedene su u Brezu.
- 2.2. Nakon noći provedene u Brezi, gđa. Dovadžija, njegova supruga i njihova kćerka, sjele su na autobus za Kakanj gdje su živjeli brat i majka gđe. Dovadžije. Provele su noć u bratovoj kući zatim kod njene majke. Kada su se smjestile, gđa. Dovadžija je otišla u Brezu da se prijavi lokalnoj jedinici Armije BiH. Oko 25. jula 1992. godine, gđin. Dovadžija je posjetio suprugu i kćerku u Kaknju. Svojoj supruzi je rekao da je na dužnosti u Salkanovom Hanu, u Brezi. Opet ih je posjetio 10. avgusta 1992. godine. Tada su ga zadnji put vidjele.
- 2.3. Deset dana kasnije, kako nije imala informacija o suprugu, gđa. Dovadžija je odlučila da krene u Brezu da ga potraži. Otišla je u kasarnu Armije BiH i pitala čuvare gdje joj je suprug. Vojnici su joj rekli da ne znaju ali da će ga i oni potražiti. Sledećeg dana, gđa. Dovadžija se sa kćerkom vratila u kasarnu. Dok je bila tamo, neki od vojnika su joj rekli da su joj kćerka i suprug “četnici”³ i da bi ona trebala da traži supruga.
- 2.4. Gđi. Dovadžija je dozvoljeno da razgovara sa šefom bezbjednosne jedinice Armije BiH, gđinom. Munirom Alićem. Otvoreno joj je rekao da joj je suprug “četnik” i da se pridružio neprijatelju (VRS). Gđa. Dovadžija i gđin. Alić su počeli prepirku a kasnije je gđin. Alić pesnicom udario i oborio. Zatim je udarao nogama, sve u prisustvu njene kćerke. Vojna policija je došla i izvela gđu. Dovadžiju, ponudili joj vode i smirili gđina. Alića. Zatim su je odveli van kasarne i rekli joj da se više nikad ne vraća jer može poginuti.
- 2.5. Gđa. Dovadžija je otišla kod načelnika Opštine Ilijaš u potrazi za materijalnom pomoći obzirom da nije imala da jede niti da hrani bebu. Načelnik je odbio da joj pruži bilo kakvu vrstu pomoći jer je već čuo glasine⁴ da se njen suprug pridružio neprijateljskim snagama. Zatim joj je čuvar načelnika pokazao povjerljiv dokument u kojem je bila lista muškaraca koji su zarobljeni od strane VRS⁵ među kojima je bio i gđin. Dovadžija. U dokumentu se navodi da je gđin. Dovadžija “ranjen u Blažuju”.

Policija, Sir Nigel Rodley, Victor Manuel Rodríguez-Rescia, Fabian Omar Salvioli, Dheerujall B. Seetulsingh, Anja Seibert-Fohr, Yuval Shany, Konstantine Vardzelashvili, i Margo Waterval.

Tekst pojedinačnog mišljenja člana Komiteta Anje Seibert-Fohr (saglasno) i izdvojeno mišljenje članova Komiteta Oliviera de Frouville, Mauro Politi, Victor Manuel Rodríguez-Rescia i Fabián Omar Salvioli (delimično izdvojeno) nalazi se u prilogu ovog Mišljenja .

² VRS se odnosi na Vojsku bosanskih srba.

³ Termin koji se odnosi na Srbe.

⁴ U ovoj tački nisu dostavljeni novi detalji.

⁵ Lista se nalazi u prilogu.

- 2.6. Gđa. Dovadžija je sa listom otišla u kasarnu Armije BiH ali nije dobila nikakve informacije. Takođe je tražila materijalnu pomoć od Opštine Breza. Uposlenik koji je radio na socijalnim pitanjima rekao joj je da prestane tražiti supruga jer će je neko ubiti.
- 2.7. Dok je bila u Brezi, gđa. Dovadžija se sastala sa dva svjedoka, gđinom. Husnijom Šehićem i gđinom. Begom Selimovićem koji su bili razmjenjeni sa srpskim zatvorenicima. Oni su joj rekli da su bili zarobljeni zajedno sa njenim suprugom i da su kao i on bili izloženi maltretiranju i prinudnom radu tokom pritvora u Podlugovima i Planjinoj kući u Semizovcu. Dalje su naveli da su bili ljudski štit tokom akcije na Žuč i da su gđina. Dovadžiju zadnji put vidjeli u oktobru 1992. godine. Rekli su joj da je gđin. Dovadžija bio u rukama pripadnika VRS, da je iz logora Planjina kuća odveden u nepoznatom pravcu i da ga više nisu vidjeli.
- 2.8. Gđa. Dovadžija je 1993. godine Crvenom krstu u Zenici prijavila prisilni nestanak svog supruga. Gđin. Dovadžija se od oktobra 1992. godine u registrima MCK vodi kao nestala osoba za kojom se još uvijek traga. Prije 1999. godine, gđa. Dovadžija je popunila *ante mortem* formular MCK-a i Crvenog krsta Federacije BiH kako bi se lokalnim forenzičarima pomoglo da ubrzaju proces ekshumacije posmrtnih ostataka. Gđa. Sakiba Dovadžija je takođe dala DNK uzorak.
- 2.9. U maju 1996. godine, u Žuči je obavljen prvi proces ekshumacije. Na radiju Ilijaš se emitovalo obavještenje za sve one kojima je nestao član porodice, a koji je možda poginuo u Žuči, da odu u Visoko na identifikaciju. I gđa. Dovadžija je otišla sa nadom da će tijelo svoga supruga moći identifikovati na osnovu komadića plave košulje, vilice, oblika glave i nosa. Međutim, kada je to objasnila osoblju u Visokom, oni su joj rekli da je to tijelo već identifikovano od strane druge osobe. Gđa. Dovadžija je molila da se tijelo ne ukopava dok se ne utvrdi identitet putem ustaljenih tehničkih metoda. Međutim, kada se vratila u Visoko kako bi preduzela dalje korake na identifikaciji ostataka, tijelo je bilo ukopano i više ga nije mogla locirati.
- 2.10. Sudbina ili boravište gđina. Dovadžije ostaju nepoznati tako da zvanično ostaje registrovan kao nestala osoba. Do danas, niko nije sankcionisan ili osuđen za ovaj slučaj prisilnog nestanka a porodica nije dobila niti jedan oblik kompenzacije niti reparacije. Autori nisu imali pravo na socijalnu pomoć (invalidska penzija). Kako je gđa. Dovadžija bila duboko uvrijeđena zbog navoda da je njen suprug dezertir, preduzela je nekoliko radnji kako bi bio priznat kao vojni veteran. Uprkos svjedočenjima očevidaca da gđin. Dovadžija nije dezertir nego da su ga zarobili pripadnici VRS, njegov status vojnog veterana nikada nije bio priznat.
- 2.11. Dana 19. jula 2002. godine, Opštinski sud u Sarajevu je gđina. Dovadžiju proglasio mrtvim od 25. jula 1992. godine dok je gđa. Dovadžija uvijek govorila da ga je zadnji put vidjela u avgustu 1992. godine a da su ga očevidci zadnji put vidjeli živog u oktobru 1992.godine. U proljeće 2007. godine, gđa. Dovadžija je prijavila prisilni nestanak svog supruga Federalnoj komisiji za nestale osobe.
- 2.12. Gđa. Dovadžija se žalila Komisiji za ljudska prava Ustavnog suda BiH gdje je navela kršenje člana 3 (zabrana mučenja) i člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Evropske konvencije za ljudska prava kao i članova II.3 (b) i (f) Ustava BiH. Ustavni sud BiH je odlučio da objedini nekoliko predstavki koje su podnijeli članovi porodica nestalih tako da su se njima bavili kao jednim slučajem.
- 2.13. Dana 16. jula 2007. godine, Ustavni sud BiH je donio odluku, zaključivši da su podnosioci u ovom slučaju oslobođeni od iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova pred domaćim sudovima jer “ni jedna institucija u Bosni i Hercegovini koja se bavi pitanjima

nestalih osoba ne funkcioniše efikasno”⁶. Ustavni sud je dalje utvrdio kršenje članova 3 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog nedostatka informacija o sudbini ili mjestu gdje se nalaze nestali članovi porodica apelanata, uključujući gđina. Dovadžiju. Sud je naredio da nadležne vlasti daju “sve dostupne informacije vezane za članove porodica apelanata nestale tokom rata (...) urgentno i bez daljeg odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od prijema odluke”. Sud je takođe naredio "akterima iz člana 15 Zakona o nestalim osobama da obezbijede operativno funkcionisanje institucija koje su uspostavljene u skladu sa Zakonom o nestalim osobama, odnosno Instituta za nestale osobe, Fonda za podršku porodicama nestalih osoba u BiH i Centralne evidencije nestalih osoba BiH, i to bez daljnjeg odlaganja i najkasnije u roku od 30 dana”, a od nadležnih organa se traži da Ustavnom sudu, u roku od šest mjeseci, dostave informacije o mjerama koje su preduzeli da izvrše njegovu odluku.

- 2.14. Ustavni sud nije donio nikakvu odluku po pitanju naknade s obzirom da je ovo pitanje obuhvaćeno odredbama Zakona o nestalim osobama koje se odnose na "finansijsku podršku” i osnivanje Fonda za podršku porodicama nestalih osoba. Autori predstavke tvrde da navedene odredbe o finansijskoj podršci nisu realizovane, te da Fond još uvijek nije uspostavljen.
- 2.15. U ovom slučaju, iako su istekli svi rokovi koje je postavio Ustavni sud za provođenje odluke, Sud nije donio odluku u kojoj se utvrđuje da vlasti nisu uspjele da izvrše odluku u skladu sa članom 74.6 Pravilnika.
- 2.16. Dana 17. oktobra 2011. godine, gđa. Dovadžija se obratila Ustavom sudu ističići da je prošlo četiri godine od donošenja odluke u slučaju nestanka njenog supruga i da vlasti nisu uspjele da implementiraju odluku. Pozvala je Ustavni sud da donese odluku u skladu sa pravilom 74.6 Pravilnika. Dana 31. oktobra 2011. godine, dobila je odgovor Ustavnog suda u kojem je informisana da je 27. marta 2009. godine usvojena informacija u kojoj se navodi da se odluka smatra izvršenom.
- 2.17. Odluka Ustavnog suda od 27. marta 2009. godine je konačna i obavezujuća. Samim tim, autori nemaju bilo koji drugi efikasan pravni lijek koji bi iscrpili. Iako je slučaj prisilnog nestanka gđina. Dovadžije poznaz vlastima BiH još od 1992. godine, još uvijek niko nije osuđen niti sankcionisan za zločin u pitanju. U proljeće 2009.godine, gđa. Dovadžija je zatražila sastanak sa predstavnicima Kantonalnog tužilaštva Sarajevo. Navela je prisilni nestanak svog supruga i pozvala na brzu i detaljnu istragu. Iz Kantonalnog tužilaštva je niko nije kontaktirao. Dana 18. oktobra 2011. godine, napisala je pismo Tužilaštvu u kojem je zatražila informacije o koracima koji su preduzeti tokom istrage u slučaju njenog supruga. Dana 1. novembra 2011. godine, dobila je pismo Kanotnalnog tužilaštva u Sarajevu u kojem su zatražili da se 11. novembra 2011. godine pojavi pred sudom kao “svjedok” u slučaju Radić Trifko i ostali⁷.
- 2.18. Dana 11. novembra 2011. godine, gđa. Dovadžija se pojavila u Kantonalnom tužilaštvu. Nadajući se da je ispitivati vezano za slučaj Radić Trifka, ispitivali su je o slučaju njenog supruga. Osjećala se iznenađeno i šokirano ali je opet govorila o prisilnom nestanku i radnjama koje su preduzete proteklih godina u slučaju njenog supruga. Kantonalni tužilac je gđi. Dovadžija rekao da uradi “nešto” u slučaju njenog supruga. Potpisala je dokument u kojem je sadržana njena izjava ali nije mogla dobiti kopiju istog. Dana 4. januara 2012.

---

⁶ Autori se pozivaju na presudu Ustavnog suda BiH, slučaj M.H. i ostali (BROJ 129/04) od 27.maja 2005.god., paragraf 37 i na presudu u slučaju Fatima Hasić i ostali (broj 95/07) od 29.maja 2008.god.

⁷ Slučaj broj T090 0 KTRZ 0016155 95.

godine, otišla je do Kantonalnog tužilaštva kako bi zvanično zatražila kopiju ali joj je rečeno da nema pravo na istu. Dana 16. januara 2012. godine, ona je napisala pismo u kojem je ponovila svoj zahtjev. Tako je kopiju konačno dobila 19. januara 2012. godine.

- 2.19. Od 1992. godine, autori predstavke prolaze kroz duboke psihičke stresove zbog neizvjesne sudbine ili boravišta gdina. Dovadžije. Vremenski period i nemarnost vlasti produbljuju njihov bijes koji je uzrokovao frustracije. Nisu uspjeli naći posmrtnu ostatku gdina. Dovadžije niti ga pokopali i ožalili u skladu sa vjerom i običajima. U proteklih dvadeset godina, autori su se žalili mnogim relevantnim institucijama, kako pismeno tako i usmeno. Uprkos pokušajima, nikada nisu dobili informacije o tome šta se desilo njihovom suprugu i ocu. Dobile su samo nekoliko odgovora, uglavnom ograničenih na informacije o tome da je iniciran proces traženja.
- 2.20. Patnje koje je u poslednjih dvadeset godina doživjela uticale su na psihičko stanje gđe. Sakibe Dovadžija a dijagnostifikovan joj je disocijativni poremećaj ličnosti. Gđa. Dalisa Dovadžija je bila stara nekoliko mjeseci kada je njen otac nestao. Bila je primorana da raste bez oca, bez mogućnosti da ga ožali. Ova situacija je imala uticaj na njen život.

Žalba

3.1. Autori predstavke ponavljaju da je gđin. Dovadžija žrtva prisilnog nestanka od strane vojske JNA, da je prisilni nestanak produženi zločin, i u ovom slučaju, odnosi se na kršenje članova 6; 7; 9; i 16, citati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta. Njegova sudbina ili boravište su od oktobra 1992. godine nepoznati i njegov nestanak se dogodio tokom širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo. Činjenica da je zadnji put viđen živ u rukama pripadnika VRS dovodi do zaključka da je bio u životnoj opasnosti i riziku od nepopravljive štete nad ličnim integritetom i životom.

3.2. Autori navode da Država članica nije ispunila obavezu da provede istragu, procesuiru i kazni one koji su odgovorni za nestanak gdina. Dovadžije što je kršenje članova 6; 7; 9; 10; i 16, citati u vezi sa članom 2 (3) Pakta. Pozivaju se na izvještaj Radne grupe (WGEID) u kojem se navodi da je primarna odgovornost za provođenje ovih zadataka na vlastima kojima je u nadležnosti bavljenje pitanjima masovnih grobnica⁸. Autori dalje navode da Država članica ima odgovornost za provođenje brze, nepristrasne, detaljne i nezavisne istrage kršenja više ljudskih prava, kao što su prisilni nestanak, mučenje i proizvoljno ubistvo. Generalno, obaveza za provođenje istrage takođe se primjenjuje u slučajevima ubistva i ostalim djelima koja utiču na uživanje ljudskih prava stoji na Državi. U ovakvim slučajevima, obaveza istrage proističe iz dužnosti Države da zaštiti svakog pojedinca koji je u njenoj nadležnosti od djela koja čine pojedinci ili grupe pojedinaca a koja utiču na uživanje ljudskih prava.⁹

---

⁸ Pogledati izvještaj Manfreda Nowaka, stručni član Radne grupe, fusnota 1, par. 78.

⁹ Pogledajte, Komitet za ljudska prava, Opšti komentar broj 31. (2004) o prirodi opšte zakonske obaveze nametnute državama članicama Pakta, par. 8, službene evidencije Generalne skupštine sa 51. sjednice, dodatak broj 40, vol. I (A / 59/40 (tom I.)), Aneks III; kao i IACHR, *Chitay Nech i drugi protiv Gvatemale*, presuda od 25. maja 2010. godine, serija C broj 212, par. 89; IACHR, *Velasquez Rodriguez protiv Hondurasa*, presuda od 29. jula 1988. godine, serija C broj 4, par. 172; ESLJP, *Demiray protiv Turske*, predstavka broj 27308/95, presuda od 21. novembra 2000. godine, par. 50; ESLJP, *Tanrikulu protiv Turske*, predstavka broj 23763/94, presuda od 8. jula 1999. godine, par. 103; i ESLJP, *Ergi protiv Turske*, predstavka broj 23818/94, presuda od 28. jula 1998. godine, par. 82.

3.3. U smislu člana 6 Pakta, autori predstavke se pozivaju na nadležnosti Komiteta prema kojima Država članica ima osnovnu dužnost da preduzme adekvatne mjere i zaštiti život pojedinca¹⁰. U slučajevima prisilnog nestanka Država članica ima odgovornost da iste istraži i pred lice pravde dovede počiniocce istih. Ukoliko to ne uradi, Država članica nastavlja da krši svoje obaveze u skladu sa članom 6, čitati u vezi sa članom 2 (3) Pakta. Gdin. Dovadžija je zadnji put viđen u situaciji opasnoj po život a u rukama VRS i od tada se za njim traga. Iako postoje razlozi da se vjeruje da je proizvoljno ubijen, njegovi posmrtni ostaci još uvijek nisu pronađeni niti vraćeni njegovoj porodici. Uprkos bezbrojnim pokušajima gđe. Dovadžija, nije, po službenoj dužnosti, provedena brza, detaljna i nezavisna istraga kako bi se locirao gdn. Dovadžija i razjasnila sudbina ili boravište i do danas još niko nije ispitan, procesuiran ili osuđen za zločine u pitanju.

3.4. Autori dalje navode da je njihov suprug i otac žrtva kršenja člana 7, čitati u vezi sa članom 2(3) Pakta i da Država članica još uvijek nije provela istragu kako bi se identifikovali, procesuirali, osudili i sankcionisali oni koju odgovorni u ovom predmetu. Autori se pozivaju na sudsku praksu Komiteta prema kojoj, prisilni nestanak sam po sebi predstavlja jedan oblik mučenja¹¹. S tim u vezi, oni smatraju da prisilni nestanak gđina. Dovadžije dovodi do povrede člana 7. čitati u vezi sa članom 2. stav 3. Pakta.

3.5. Autori predstavke takođe navode da je gdn. Dovadžija žrtva kršenja prava navedenih u članu 9 Pakta. Okolnosti njegovog nestanka (pogledati 3.1 iznad) dovode do osnovane sumnje da je zarobljen od strane pripadnika VRS u avgustu 2012. godine, a prema riječima očevidaca, bio je zatvoren u logorima Podlugovi i Planjina kuća u Semizovcu, a i na borbenoj liniji Žuč. Međutim, njegov pritvor nije zabilježen u službenom registru a njegova rodbina ga više nikad nije vidjela. Nikada nije bio optužen za zločin, niti je bio pred sudom niti bilo kojim drugim zakonodavnim tijelom. Nije bio u mogućnosti da učestvuje u sudskim procedurama kako bi zatražio predočavanje razloga za pritvor. Kako Država članica nije dostavila objašnjenje niti je učinila napore da utvrdi njegovu sudbinu, autori predstavke smatraju da je Država članica prekršila član 9, čitati u vezi sa članom 2 stav 3 Pakta.

3.6. Nadalje, autori smatraju da je prisilnim nestankom gđina. Dovadžije prekršeno njegovo pravo na uživanje u svim ostalim ljudskim pravima, dovodeći ga u stanje potpune nemogućnosti da se odbrani. U tom smislu, pozivaju se na praksu Komiteta prema kojoj prisilni nestanak može da predstavlja odbijanje priznavanja žrtve pred zakonom ukoliko je ta osoba bila u rukama vlasti Države članice kada je zadnji put viđena i ukoliko su zahtjevi prodiće žrtve na efikasan pravni sistematično odbijeni¹². U ovom slučaju, gdn. Dovadžija je lišen slobode od strane pripadnika VRS i od tada nema nikakvih saznanja o njegovoj sudbini ili boravištu niti je provedena, po službenoj dužnosti, brza, zvanična, nepristrasna, detaljna i nezavisna istraga od strane Države članice kako bi se utvrdila njegova sudbina ili boravište. Napori koje su učinili članovi porodice gđina. Dovadžije kako bi imali pristup pravu na efikasan pravni lijek bili su otežani, čime se nestala osoba stavila u položaj ne zaštićenosti pred zakonom što u prilog ide nastavku kršenja člana 16., čitati u vezi sa članom 2., stav 3. Pakta.

---

¹⁰ Predstavka broj 84/1981, *Dermitt Barbatto protiv Urugvaja*, Mišljenje usvojeno 21. oktobra 1982. godine, par. 10.

¹¹ Predstavka broj 449/1991, *Mojica protiv Dominikanska Republika*, Mišljenje usvojeno 10. avgusta 1994. godine, par. 5.7; Broj 1327/2004, *Grioua protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 16. avgusta 2007. godine, par. 7.6; i broj 540/1993, *Basillio Lauerano Atahahua protiv Perua*, mišljenje usvojeno 25.marta 1996.god.par. 8.5.

¹² Predstavka broj 1495/2006, *Zohra Madoui protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 1. decembra 2008. godine, par. 7.7; Broj 1327/2004, *Grioua protiv Alžira*, Mišljenje usvojeno 16. avgusta 2007. godine, par. 7.9.

3.7. Autori navode da su i sami žrtve kršenja člana 7. u vezi sa članom 2(3) Pakta od strane BiH zbog teških psihičkih poremećaja i prouzrokovane boli zbog a) nestankagdina. Dovadžije; b) konstantne nesigurnosti o njegovoj sudbini i boravištu; c) ne pokretanja istrage i osiguranja efikansog pravnog lijeka; d) nedostatka pažnje na njihov slučaj; e) ne priznavanja statusa vojnog veterana gdina. Dovadžiji, uprkos dokazima da je zarobljen tokom vojne dužnosti u Armiji BiH f) ne-implementacije odredaba navedenih i Zakonu o nestalim osobama uključujući onih koje se odnose na formiranje Fonda za podršku porodicama nestalih osoba; g) nemogućnost Države članice da implementira presudu Ustavnog suda BiH . Autori s toga smatraju da su žrtve pojedinačnog kršenja člana 7. u vezi sa članom 2, stav 3. Pakta.

3.8. Autori dalje navode da su prekršeni članovi 6; 7; 9; i 16 u vezi sa članovima 17 i 23(I) Pakta zbog narušavanja porodičnog života usljed proizvoljnog lišavanja slobode i prisilnog nestanka gdina. Dovadžije. Smatraju da ih je navedeno kršenje članova dovelo do toga da svog voljenog nisu mogli sahraniti u skladu sa vjerom i običajima.

3.9. Konačno, gđa. Dalisa Dovadžija navodi da joj nije bilo ni godinu dana kada joj je otac nestao. Bila je primorana da odrasta u posebno ranjivoj situaciji, bez uživanja u porodičnom životu, da iskusi agoniju jer ne zna šta se desilo njenom ocu i da osjeti bijes što ne može da pomogne majci gledajući je kako pati. Navodi da je psihičko stanje njene majke uticalo na njeno pravo da raste u mirnoj atmosferi. Uprkos obavezi da usvoji posebne mjere zaštite, BiH vlasti su gđu. Dalisu Dovadžiju ostavile u teškoj nesigurnoj situaciji. S tim u vezi, ona navodi da je Država članica prekršila njena prava iz člana 24 (1) čitati u vezi sa članovima 2(3) i 7 Pakta, jer je bila maloljetnica kojoj je bila potrebna posebna zaštita do punoljetnosti odnosno do 31. marta 2010. godine.

3.10. Autori naglašavaju da se njihova predstavka ne odnosi na pravo podnošenja u skladu sa pravilom 96, c). U ovom slučaju nije istekao rok od pet godina od iscrpljivanja domaćeg pravnog lijeka. Štaviše, uzimajući u obzir kontinuiranu prirodu prisilnog nestanka, ovo pravilo se u ovakvim slučajevima ne primjenjuje. Autori navode da, i ako su se događaji desili prije stupanja na snagu fakultativnog protokola u Državi članici, prisilni nestanak osoba je sam po sebi kontinuirano kršenje nekoliko ljudskih prava.

Izjašnjenje Države članice o prihvatljivosti i meritumu

4.1. U izjašnjenju od 6. juna 2012. godine, Država članica je dostavila kopije deset dopisa državnih i entitetskih agencija¹³. Prema dopisu Ministarstva pravde¹⁴ nakon zaključenja Dejtonskog sporazuma 1995. godine, nadležni organi BiH uložili značajne napore da iznađu djelotvoran i pravičan način da se riješi hiljade optužbi za počinjene ratne zločine. Uspostavom pravnog okvira, na nivou države uspostavljene su i institucije nadležne za procesuiranje predmeta ratnih zločina i to Sud BiH i Tužilaštvo BiH. Bilo kakva prijava o ratnim zločinima zaprimljena

---

¹³ Mnistarstvo pravde; Ministarstvo odbrane; Sud BiH; Visoko sudsko i tužilačko vijeće; Tužilaštvo BiH; SIPA; INO BiH; Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH; Ministarstvo rada, socijalne politike, raseljenih lica i izbjeglica Kanotna Sarajevo, Načelnik Opštine Novo Sarajevo.

¹⁴ Dopis od 9.maja 2012.god.

od strane drugih tužilaštava ili sudova dostavlja se Tužilaštvu BiH na razmatranje i ocjenu u skladu sa uspostavljenim kriterijumima. Obzirom na težinu predmeta Sud BiH može prenijeti vođenje postupka drugom sudu na čijem je području pokušano ili izvršeno krivično djelo. Zbog velikog broja predmeta ratnih zločina, dana 29. 12. 2008. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina. Jedan od osnovnih ciljeva Strategije je procesuiranje najstroženijih i najprioritetnijih predmeta ratnih zločina u roku od 7 godina, te procesuiranje ostalih predmeta ratnih zločina u periodu od 15 godina od usvajanja Strategije. Iz Ministarstva pravde su naglasili da nadležni organi BiH preduzimaju značajne korake na procesuiranju predmeta ratnih zločina i rješavanju sudbina nestalih osoba. Međutim, obzirom na veliki broj predmeta, za njihovo rješavanje je potreban duži vremenski period.

4.2. U dopisu od 10. 05. 1992. godine, Sud je naveo da autori nisu u evidenciji registrovanih svjedoka Odjela za podršku svjedocima. Isto tako, Visoko sudsko i tužilačko vijeće¹⁵ je informisalo da nema zakonsku obavezu niti nadležnost da vodi evidencije o traženim podacima kao i sličnim slučajevima niti raspolaže činjenicama o konkretnom slučaju kako bi se očitovao o navodima iznesenim u dostavljenoj predstavi; Ministarstvo odbrane se izjasnilo da nema informacija o slučaju Saliha Dovadžije¹⁶; Ministarstvo sigurnosti je navelo da SIPA nije upoznata sa ovim slučajem.¹⁷

4.3. U dopisu Tužilaštva BiH¹⁸, Posebni odjel za ratne zločine provodi istragu protiv više osumnjičenih lica zbog postojanja osnova sumnje da su učestvovali u planiranju i organizovanju prisilnog preseljenja hiljade civila nesrpske nacionalnosti; formiranju, organizovanju, funkcionisanju logora i zatvora na području opština Hadžići, Vogošća i Ilidža u kojima su zatvarani civili nesrpske nacionalnosti time odlučujući o njihovoj sudbini. Tužilaštvo BiH navodi da se “preduzimaju sve neophodne istražne radnje kako bi se ispitala okolnosti izvršenja ovog krivičnog djela” i “čije se posljedice zasigurno odnose i na pitanje sudbine i nestanka gđina. Saliha Dovadžije”. Tužilaštvo dalje navodi da se predmet gđina. Dovadžije smatra visoko prioritetnim a koji se treba riješiti u narednih četiri godine ali konačan rok nije naveden.

4.4. U dopisu koji je poslat 16. maja 2012. godine, iz Instituta za nestale osobe su naveli da je pravni okvir kojim se procesuiraju ratni zločini i post-ratnom periodu od decembra 1995.godine. Institut se dalje poziva na usvajanje Zakona o nestalim osobama iz 2004. godine i podsjeća da je u toku rata u BiH nestalo blizu 32.000 osoba a da je od toga pronađeno oko 23.000 i identifikovano više od 21.000 nestalih osoba.

4.5. Država dalje navodi formiranje regionalne kancelarije u Istočnom Sarajevu kao i područne kancelarije i organizacionih jedinica u Sarajevu. Navode da su na taj način stvoreni uslovi za brži i efikasniji proces traženja nestalih osoba na lokalitetu brda Žuč. Takođe navode da su njihovi istražiocci svakodnevno na terenu radi prikupljanja informacija o potencijalnim grobnicama i uspostavljanja kontakta sa svjedocima. Država je dalje informisala Komitet da bi se na lokalitetu brda Žuč potencijalno moglo naći tijelo nestalog Saliha Dovadžije gdje je u periodu od 1996. godine do danas pronađeno i identifikovano 9 nestalih osoba. Dalje se navodi da će Institut za

---

¹⁵ Dopis od 8.maja 2012.god.

¹⁶ Dopis od 17.maja 2012.god,

¹⁷ Dopis od 10.maja 1992.god,

¹⁸ Dopis od 10.maja 2012.god,

nestale osobe, uz pomoć nadležnih institucija, i dalje preduzimati sve potrebne aktivnosti koje će omogućiti što brži pronalazak nestalih osoba pa i gdina. Saliha Dovadžije.

4.6. U dopisu od 9. maja 2012. godine, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike navode da članovi porodice civilne žrtve rata imaju pravo da u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilne žrtve rata i zaštite porodice sa djecom. Pravo na reparaciju po istom osnovu će moći da ostvare kada se usvoji Zakon o žrtvama torture u BiH. Dana 18. maja 2012. godine, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo je informisalo da se 26. 12. 2007. godine gđa. Sakiba Dovadžija zahtjevom obratila Službi za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica. Dana 3. marta 2008. godine njen zahtjev je odbijen “jer njen suprug nije nestao kao civilna žrtva rata”. Gđa. Dovadžija se žalila na odluku jer je želila da ostvaruje isključivo prava po osnovu boračko-invalidske zaštite pošto je “njen suprug Dovadžija Salih u vrijeme nestanka bio pripadnik Armije BiH”. Ministarstvo je odbilo žalbu kao neosnovanu. Gđa. Sakiba Dovadžija je uložila žalbu Kantonalnom sudu u Sarajevu. Ministarstvo je dalo odgovor na tužbu i istu dostavilo Kantonalnom sudu u Sarajevu. Sud još nije odlučio po predmetnoj tužbi.

Komentari autora na izjašnjenje Države članice

5.1. Autori predstavke su dana 28. juna 2012. godine dostavili komentare na izjašnjenje Države članice. Autori navode da se Država članica ne protivi prihvatljivosti njihove predstavke i navodima sadržanim u istoj. Autori napominju da nadležne institucije navode da nemaju dodatnih informacija. Izražavaju zabrinutost po pitanju odlaganja implementacije Državne strategije za ratne zločine što direktno utiče na njihov slučaj. Ukoliko se period “od 15 godina” primjenjuje u njihovom slučaju. Vjerovatno je da morati čekati još 15-20 godina da ostvare pravo na istinu i pravdu. U međuvremenu, svjedoci umiru a dostupni dokazi nestaju.

5.2. Autorima je interesantno saznanje da je Tužilaštvo BiH preduzelo korake s ciljem utvrđivanja okolnosti u slučaju gdina. Dovadžija. Međutim, gđa. Sakiba Dovadžija nikad nije pozvana da svjedoči niti su autori predstavke obaviješteni o daljem napretku istrage. Dana 26. juna 2012. godine gđa. Sakiba Dovadžija je poslala pismo Tužilaštvu BiH u kojem je opet izrazila volju da doprinos istrazi u slučaju njenog supruga i da bude informisana. Još uvijek nije dobila odgovor.

5.3. Autori pozdravljaju informaciju koju je dostavio Institut za nestale osobe o provođenju ekshumacija na lokalitetu brda Žuč. Međutim, smatraju da bi trebale biti uključene u cijeli proces lociranja, ekshumacije i identifikacije posmrtnih ostataka.

5.4. Autori navode da je prošlo dvadeset godina od prisilnog nestanka njihovog supruga i oca a one nisu dobile ni jedan oblik naknade i kompenzacije. Dalje izražavaju zabrinutost po pitanju odgovora Federalnog ministarstva rada, socijalne politike u kojem se navodi da će “pravo na reparaciju moći da ostvare kada se usvoji Zakon o žrtvama torture u BiH”¹⁹ koji za sada ne postoji niti je vjerovatno da će uskoro biti usvojen. Autori navode da BiH nema opšti pravni okvir prema kojem se rješavaju pitanja prava žrtava torture ili neljudskog ophođenja tokom konflikta.

---

¹⁹ Pogledati par.4.6.

5.5. Što se tiče odgovora po predmetnoj tužbi,²⁰ Kantonalni sud u Sarajevu je dana 25. maja 2012. godine usvojio odluku u kojoj se drži navoda koje je Sakiba Dovadžija predstavila u vezi prava na mjesečnu penziju i “ naredio da se provede nova procedura”²¹. Autori ponavljaju da je značajno da se suprug Sakibe Dovadžija proglasi vojnim veteranom.

Dodatno izjašnjenje Države članice

6.1. Dana 6. avgusta 2012., 25. septembra 2012. i 5. marta 2013. godine, Država članica je dostavila dopise različitih institucija²² u kojima se uglavnom ponavljaju informacije sadržane u predhodnim podnescima Države članice. Naime, Ustavni sud je informisao da je odlukom broj AP-36/06 od 16. jula 2007. godine predmet Saliha Dovadžije okončan i da po tom pitanju ne može davati dodatna objašnjenja niti izjašnjenja. Što se tiče navoda autora da nisu pozvane da svjedoče niti da im je odgovoreno na pismo od 26. juna 2012. godine, Tužilaštvo BiH je navelo da će biti pozvane da svjedoče.

6.2. Institut za nestale osobe navodi da će nastaviti preduzimati sve potrebne aktivnosti s ciljem što bržeg pronalaska nestalih osoba i da očekuju da će uz pomoć nadležnih institucija i lica su bili svjedoci ratnih zločina, riješiti slučaj nestanka Saliha Dovadžije. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike ponavlja da je Zakon o žrtvama torture u izradi i da će uskoro biti usvojen i da će se njime regulisati pitanja reparacije i kompenzacije za kršenje ljudskih prava za kategoriju kojoj autori predstavke pripadaju.

6.3. Služba za oblast boračko-invalidske zaštite je autore informisala da se imenovane ovoj službi nikad nisu obraćale pismenom. Slično tome, Ministarstvo sigurnosti je odgovorilo da rade na slučajevima ratnih zločina ali da se njihove aktivnosti ne odnose na komentare autora na izjašnjenje Države članice.

6.4. Konačno, Ministarstvo pravde je navelo da uprkos naporima koje BiH vlasti čine kako bi procesuirale ratne zločine, postojeći kapaciteti nisu dovoljni kako bi se za kratno vrijeme riješili svi preostali slučajevi i poziva na dalje investiranje.

Komentari autora predstavke na izjašnjenje Države članice

7.1. Dana 7. novembra 2012., 9. aprila 2013. i 7. februara 2014. godine, autori su dostavili dodatne komentare. Ponovo su ponovili zabrinutost zbog ne usvajanja Zakona o žrtvama torture na koji se Država članica poziva a kojim se regulišu pitanja naknada.

7.2. Autori izražavaju zabrinutost zbog navoda Ministarstva pravde da nemaju dovoljno kapaciteta za rješavanje preostalih slučajeva ratnih zločina za kratno vrijeme. Prošlo je više od dvadeset godina od prisilnog nestanka gđina. Dovadžije a autori su zabrinuti da će još toliko morati čekati da se njihov slučaj riješi. Autori navode da ih još niko nije pozvao da svjedoče u slučaju Dovadžija uprkos obavezi i navodu Tužilaštva.

---

²⁰ Pogledati par.4.6.

²¹ Po ovom pitanju nisu dostavljeni detalji.

²² Tužilaštvo BiH; INO BiH; Federalno ministarstvo rada; Ustavni sud; Kanton Sarajevo; Opština Novo Sarajevo; Ministarstvo sigurnosti; Ministarstvo pravde; Kancelarija Premijera; Federalno Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata.

7.3. Što se tiče zahtjeva za penziju gđe. Dovadžija, autori navode da je dana 21. avgusta 2012. godine, Kantonalno tužilaštvo je navelo odluku “u kojoj se prihvata zahtjev gospođe Sakibe Dovadžija u pogledu prava na mjesečnu invalidninu”. Navodi se da će žalba gđe. Dovadžija ponovo biti razmatrana pred Službom za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica Opštine Ilijaš.

7.4. Dana 8. septembra 2012. godine, gđa. Sakiba Dovadžija i gđa. Dalisa Dovadžija su otišle u Službu za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica Opštine Ilijaš u cilju dobijanja informacija o dokumentima koja su im potrebna za obnavljanje procedure. Gđu. Sakibu Dovadžija je primio službenik koji je, umjesto da joj pruži tražene informacije, bacio odluku Kantonalnog suda na sto i gospođu Sakibu Dovadžija, prijetećim tonom, upozorio da se tu više ne vraća. Pomenuti događaj je bio šok za gospođu Sakibu Dovadžija, njena trauma je bila toliko ozbiljna da je bila smještena u Psihijatrijsku bolnicu Jagomir, u kojoj je zadržana od 11. do 26. septembra 2012. godine²³. U otpusnom pismu joj je dijagnostikovana depresija i poremećaj usljed stresa. Navodi se da je ovo stanje nastalo nakon nestanka njenog supruga a eshaliralo je tokom finansijskih poteškoća. Stav koji su pokazale vlasti Bosne i Hercegovine je doveo do pogoršanja njenog stanja. Gđa. Sakiba Dovadžija je sada u neizvjesnom stanju po njeno fizičko i mentalno zdravlje a čak ima problema u pristupu liječenju.

7.5. Dana 25. oktobra 2012. godine, gospođa Sakiba Dovadžija je napisala pismo Službi za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica Opštine Ilijaš u kojem je osudila ponašanje službenika pomenute Službe dana 8. septembra 2012. godine i pozvala se na odluku Kantonalnog suda. Nikada nije dobila odgovor. Dana 9. novembra 2012. godine gospođa Sakiba Dovadžija je ponovo otišla u prostorije Opštine Ilijaš gdje je razgovarala sa drugim službenikom koji joj je predložio da svoj slučaj prosljedi „Ministarstvu za pitanja boraca“. Sastanak sa ministrom je bio zakazan za 14. novembar 2012. godine ali gđa. Dovadžija nije mogla otići zbog zdravstvenih problema. Sastanak će ponovo biti zakazan.

7.6. Dana 29. januara 2013. godine, gđa. Dovadžija je od Ministarstva pravde i administracije Kantona Sarajevo zatražila da izvrše inspekciju rada Službe zbog ne provođenja odluke Kantonalnog suda Sarajevo. Dana 20. februara 2013. godine, Kantonalno ministarstvo pravde je dostavilo odgovor da je službenik pomenute Službe od Federalnog ministarstva za boračka pitanja zatražio da se donese potvrda o okolnostima nestanka gđina. Dovadžije. Gđi. Sakibi Dovadžija je predložio da se obrati inspekciji Federalnog ministarstva za pitanja boraca da Federalnom ministarstvu izda naredbu za postupanje. Dana 7. marta 2013. godine, Služba je zaprimila informaciju Federalnog ministarstva za pitanja boraca. Dana 8. marta 2013. godine gđi. Sakibi Dovadžija je odbijen zahtjev za penziju. Dana 28. marta 2013. godine, gđa. Dovadžija se žalila na rješenje. U vrijeme pisanja ovog podneska procedura je u toku.

7.7. Do danas, sudbina ili boravište gđina. Dovadžije ostaju nepoznati. Autori smatraju da vlasti Bosne i Hercegovine nisu usvojile efikasne mjere kako bi se ustanovila istina o događajima niti su supjele da identifikuju sankcionišu i osude one koji su odgovorni za zločine u pitanju niti su obezbjedile adekvatnu kompenzaciji niti integralnu reparaciju porodici gospodina Saliha

---

²³ Autor predstavlja je dostavila dokumente koji se odnose na hospitalizaciju.

Dovadžije. U međuvremenu, fizičko i mentalno stanje gđe. Sakibe Dovadžija je značajno pogoršava a živi u u veoma lošim uslovima.

Dodatno izjašnjenje Države članice

8.1. U dopisu od 19. aprila 2013. godine, Država članica je informisala da je žalba gđe. Sakibe Dovadžija na rješenje Službe za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica opštine Ilidža Opštine Ilijaš odbijena od strane Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida. Služba smatra da je žalba neosnovana jer je (suprug gđe. Dovadžija) bio pripadnik Armije BiH od 13. jula 1992. do 15.jula 1992. godine²⁴ kada je dezertirao bez namjere da se vrati, i da je pod tim okolnostima nestao a time njegova porodica nema prava bilo koji vid penzije ili naknade od ove Službe.

8.2. Dana 4. aprila 2014. godine, Država članica je informisala da je Visoko sudsko i tužilačko vijeće angažovalo još pet tužilaca kako bi se ubrzao proces rješavanja predmeta ratnih zločina i da nema promjena po pitanju statusa gđina. Dovadžije koji se još uvijek vodi kao nestala osoba. Dalje su informisali da je dana 13. marta 2014. godine, Kantonalni sud u Sarajevu prihvatio žalbu gđe. Dovadžija na odluku Službe za boračko-invalidsku zaštitu Opštine Ilijaš i naredio ponovno pokretanje procedure.

8.3. U dopisu od 14.marta 2014.godine, Opština Ilijaš je informisala da je utvrđeno da je gđa. Sakiba Dovadžija podnijela tužbu pred Kantonalnim sudom u Sarajevu na osnovu vojnog statusa njenog supruga. Procedura je u toku ali Sud je naveo da nema nadležnosti da ispituje okolnosti nestanka odnosno da se tim pitanjem bavi Grupa za vođenje vojnih evidencija pri Federalnom ministarstvu za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata.

Dodatni komentari autora predstavke

9.1. U dopisu od 14. marta 2014. godine, autori su informisali da su mentalno zdravlje, depresija i uslovi života gđe. Dovadžije pogošani nakon odbijanja zahtjeva za mjesečnu penziju na osnovu toga što je njen suprug “dobrovoljno napustio (dezertirao) jedinicu”.

9.2. Navode da se odluka Federalnog ministarstva odnosi na ne prihvatanje nestanka njihovog supruga i oca. Podsjećaju da je gđin. Dovadžija zadnji put viđen u oktobru 1992. godine u okolnostima opasnim po život i u rukama pripadnika VRS. Podsjećaju da vlasti Države članice nisu obezbjedile informacije koje bi to negirale i da se gđin. Dovadžija i dalje zvanično vodi kao nestala osoba. Autori predstavke se godinama bore da otkriju istinu o sudbini ili boravištu gđina. Dovadžije ali se suočavaju ponovnim traumama.

---

²⁴ Autori predstavke su dostavile document u kojem se navodi da je gđin. Salih Dovadžija pristupio Armiji BiH 15.aprila 1992.god.(pogledati par.2.1) i protivte se navodu da je napustio vojsku prije nego što je nestao u oktobru 1992.god. sudeći po navodima očevidaca.

Pitanja i procedure pred Komitetom

Razmatranje prihvatljivosti

10.1. Prije razmatranja bilo kog odštetnog zahtjeva sadržanog u predstavi, Komitet mora, u skladu s članom 93 Poslovnika, odlučiti da li je slučaj privatljiv u skladu sa Fakultativnim protokolom.

10.2. Komitet je utvrdio, kako to propisuje član 5(2) (a) Fakultativnog protokola, da ista stvar nije predmet razmatranja u nekom drugom postupku međunarodne istrage ili rješavanja, te da su autori iscrpili sva raspoloživa domaća pravna sredstva. Takođe utvrđuje da je neosporno da su autori iscrpili sva domaća pravna sredstva kako to propisuje član 5(2) (b) Fakultativnog protokola.

10.3. Komitet napominje da Država članica nije osporila prihvatljivost predstavke, te da su navodi autora u vezi kršenja prava iz članova 6, 7, 9,10,16, 17, 23(1) i 24(1) citati u vezi s članom 2(3) Pakta i člana 7 citati samostalno, dovoljno obrazloženi u svrhu prihvatljivosti. Pošto su ispunjeni svi uslovi za prihvatljivost, Komitet je proglasio predstavku prihvatljivom i započeo sa ispitivanjem njene osnovanosti.

Ispitivanje osnovanosti predstavke

11.1. Komitet je razmotrio slučaj u svjetlu svih informacija koje su mu stavile na raspolaganje strane u postupku, kao što je predviđeno članom 5(1) Fakultativnog protokola.

11.2. Komitet je razmorio navode autora predstavke da je 9. juna 1992. godine gđin. Salih Dovadžija uhvaćen od strane pripadnika VRS i odveden u kasarnu u Ilijašu; da je nakon toga pušten i da se vratio u vojsku; da se njegovoi ime nalazi na povjerljivoj listi ljudi koje su zarobili pripadnici VRS i da taj dokument navodi da je „ranjen u Blažuju. Komitet dalje navodi da je sudeći prema riječima očevidaca (a) Salih Dovadžija uhvaćen i lišen slobode zajedno sa njima; (b) svi su bili izloženi mučenju i prisilnom radu dok su bili u pritvoru u Semizovcu; (c) koristili su ih kao ljudski štit na borbenoj liniji Žuč; i (d) da su zadnji put vidjeli Saliha Dovadžiju u oktobru 1992. godine u rukama VRS i u okolnostima opasnim po život. Komitet je takođe razmorio navode autora predstavke da osnovano sumnjaju da je njihio suprug i otac žrtva prisilnog nestanka od strane VRS of juna 1992. godine. Nije provedena brza, nepristrasna, temeljita i nezavisna istraga da bi se rasvijetlila sudbina gđina. Dovadžije i mjesto gdje se nalazi niti su počiniooci dovedeni pred lice pravde. Komitet, u ovom smislu, podsjeća na svoj Opšti komentar 31. (2004) o prirodni opšte zakonske obaveze koja je nametnuta Državama članicama Pakta, prema kojoj neuspjeh Države članice da istraži navode o povredama i neuspjeh Države potpisnice da privede licu pravde počinioce određenih povreda (posebno počinioce mučenja i sličnih okrutnih, nečovječnih i ponižavajućih postupaka, pogubljenja po skraćenom postupku i arbitrarnih ubijanja i prisilnih nestanaka) mogu sami po sebi dovesti do odvojenog kršenja Pakta.

11.3. Autori predstavke ne tvrde da je Država članica direktno odgovorna za prisilni nestanak gđina. Dovadžije. I zaista, autori navode da je nestanak na teritoriji Države članice iniciran od strane pripadnika VRS. Komitet primjećuje da pojam "prisilni nestanak" može da se koristi u proširenom smislu, da se odnosi i na nestanke do kojih su dovele snage koje su nezavisne ili

neprijateljske u odnosu na Državu članicu, osim na nestanke koji se mogu pripisati Državi članici²⁵. Komitet primjećuje da Država članica ne odbija da ove događaje karakteriše kao prisilni nestanak.

11.4. Komitet prima k znanju informaciju Države članice da je uložila značajan napor na opštem nivou u pogledu na više od 30.000 slučajeva prisilnog nestanka koji su se dogodili za vrijeme sukoba. Naime, Ustavni sud je utvrdio da su vlasti odgovorne za istragu nestanka srodnika autora, uključujući gđina. Dovadžiju (pogledati tačku 2.13 iznad); uspostavljeni su domaći mehanizmi koji se bave prisilnim nestancima i drugim predmetima ratnih zločina (pogledati 4.1.iznad).

11.5. Bez predrasuda o obavezama Države članice Komitet podsjeća na svoju praksu u rješavanju predstavki prema kojoj je obaveza da se istraže navodi o prisilnim nestancima i da se krivci izvedu pred lice pravde i prepoznaje sve teškoće sa kojima se Država članica susreće tokom istrage zločina koji su navodno počinjeni na njenoj teritoriji od strane neprijateljskih oružanih snaga. Stoga, priznajući težinu nestanka i patnju autora zbog sudbine njihovog supruga i oca koja još uvijek nije razjašnjena i to što počinioci nisu dovedeni pred lice pravde, to ipak nije dovoljno za utvrđivanje kršenja člana 2(3) Pakta u posebnim okolnostima ove predstavke.

11.6. Nadalje, autori tvrde da ih, od vremena podnošenja njihove predstavke, skoro 20 godina nakon nestanka njihovog supruga i oca na mjestu za koje se zna da se desio prisilni nestanak na sistematičan način, a skoro 4 godine nakon presude Ustavnog suda, od 13. maja 2008. godine, istražne vlasti ih nisu kontaktirale s ciljem informisanja o osumnjičenim počiniocima djela prisilnog nestanka gđina. Dovadžije. Dana 17. oktobra 2011. godine, gđa. Dovadžija je Ustavnom sudu poslala zahtjev da donese odluku u kojoj će utvrditi da vlasti nisu implementirale odluku u slučaju njenog supruga; međutim, Ustavni sud nije donio odluku a vlasti nisu preduzele nikakve aktivnosti za rješavanje slučaja gđina. Dovadžije. Država članica je dostavila opšte informacije koje se odnose na njene napore za utvrđivanje sudbine ili boravišta nestalih osoba i procesuiranju počinioca. Ipak, ni autorima ni Komitetu nije dostavila specifične i relevantne informacije koje se odnose na korake koji su preduzeti u slučaju gđina. Dovadžije s ciljem utvrđivanja njegove sudbine, boravišta, i, u slučaju smrti, lociranja njegovih posmrtnih ostataka. Komitet zaključuje da činjenice koje su pred njim ukazuju na povredu članova 6, 7 i 9 u vezi sa članom 2(3) Pakta u odnosu na gđina. Dovadžiju.

11.7. Komitet zapaža da su vlasti autorima predstavke dostavile veoma ograničene i opšte informacije o slučaju gđina. Dovadžije. Komitet smatra da relevantne vlasti koje istražuju prisilne nestanke moraju porodicama omogućiti da daju doprinos istragama a da informacije o procesu istrage moraju biti brzo dostupne. Takođe zapaža bol i patnju autora predstavke koje se produbljavaju zbog nesigurnosti vezane za nestanak njihovog supruga i oca.

---

²⁵ Uporediti član 7, stav 2 (i), Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda (definisane prisilnog nestanka i nestanka koji provode političke organizacije), s članovima 2. i 3. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (razliku između prisilnih nestanaka koje provodi država ili osobe ili grupe koje djeluju sa njihovim dopuštanjem, podrškom ili pristankom, i slične radnje koje provode osobe ili grupe koje djeluju bez takvog odobrenja, podrške ili pristanka); i pogledati predstavku broj 1956/2010, Durić protiv Bosne i Hercegovine, Mišljenje usvojeno 16. jula 2014. godine, par. 9.3

11.8. Komitet dalje napominje navode autora da su žrtve jer se skoro dvadeset godina bore da razjasne istinu o sudbini ili boravištu njihovog supruga i oca. U tom smislu, Komitet navodi ove primjere: (a) u vrijeme prve ekshumacije koja je provedena na lokalitetu Žuč 1996.godine, gđa. Sakiba Dovadžija je bila ubjeđena da je jedno od identifikovanih tijela, tijelo njenog supruga; (b) Međutim, vlasti nisu uzele u obzir njen zahtjev da se ostaci identifikuju pouzdanim metodama jer je tijelo navodno već identifikovano od strane druge osobe (pogledati 2.9. iznad); (b) iako je bezbroj puta tražila, gđu. Sakibu Dovadžija nikad niko od Državnih vlasti nije pozvao da joj saopšti informacije o nestanku njenog supruga, a da je informacije dobila tokom istrage slučaja Radić Trifka (pogledati 2.18.iznad); (c) vlasti Države članice koje se bave pitanjima mjesečnih penzija ili naknada,²⁶ dva puta su donijele zaključak da je gđin. Salih dezerter Armije BiH, bez dokaza o tome (pogledati 8.1. i 9.1.iznad). Komitet zapaža da je zahtjev gđe. Dovadžija za mjesečnu penziju odbijan dva puta na osnovu zaključka koji nikada nije dokazan. Naprotiv, Komitet napominje da su zaključci kontradiktorni zbog postojanja dokaza da je gđin. Dovadžija uhapšen od strane pripadnika VRS i od tada je nestao (2.7.iznad). Komitet smatra da ove okolnosti ponovne viktimizacije zajedno sa nedostatkom informacija o sudbini ili boravištu gđina. Dovadžije predstavlja nehumano i ponižavajuće postupanje i kršenje člana 7, čitati samostalno i u vezi sa članom 2(3) Pakta u odnosu na autore.

11.9. U svjetlu gore navedenih saznanja, Komitet neće odvojeno ispitivati navode autora prema članovima 10,16, 17, 23(1) i 24(1) čitati u vezi sa članom 2(3) Pakta²⁷.

12. Postupajući u skladu sa članom 5(4) Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Komitet za ljudska prava je mišljenja da je Država članica postupila u suprotnosti sa članovima 6, 7 i 9 u vezi sa članom 2(3) Pakta u odnosu na gđina. Saliha Dovadžiju; i članom 7 samostalno i u vezi s članom 2(3) u odnosu na autore predstavke.

13. U skladu sa članom 2, stav 3 Pakta, Država članica je obavezna da autorima predstavke obezbijedi zadovoljštinu uključujući (a) nastavljnje napora na utvrđivanju sudbine Saliha Dovadžije ili mjesta gdje se nalazi, kao što je propisano Zakonom o nestalim osobama iz 2004. godine kao i da istražni organi što je prije moguće obavijeste autore da daju informacije koje bi mogle pridonijeti istrazi; (b) nastavljnje napora za privođenje pravdi onih koji su odgovorni za nestanak bez nepotrebnog odgađanja, kako je propisano Državnom strategijom za ratne zločine; i (c) obezbjeđivanje psihičke rehabilitacije i mentalne njege za autor predstavke za sve patnje koje su pretrpjele (pogledati 7.4. i 9.1. iznad) i (d) obezbjeđivanje adekvatne reparacije uključujući adekvatnu kompenzaciju te efikasnu zadovoljštinu. Država članica je takođe obavezna da spriječi slične prekršaje u budućnosti i mora obezbijediti, naročito, da informacije o istragama prisilnih nestanaka budu dostupne porodicama nestalih osoba.

14. Imajući na umu da je, postavši jedna od potpisnica Fakultativnog protokola, Država članica priznala nadležnost Komiteta koji utvrđuje da li je došlo do povrede Pakta i da je, na osnovu člana 2 Pakta, Država članica preuzela obavezu da svim osobama na njenoj teritoriji i svim osobama koje su u njenoj nadležnosti osigura prava priznata u Paktu, te da osigura efikasnu zadovoljštinu, kada se utvrdi da je došlo do povrede, Komitet želi da od Države članice, u roku od 180 dana, dobije informacije o preduzetim mjerama za realizaciju ovog mišljenja. Od Države

---

²⁶ Služba za oblast boračko-invalidske zaštite Opštine Ilijaš.

²⁷ Pogledati slučaj Rizvanović protiv BiH, par.9.7.

članice se takođe traži da objavi ovo mišljenje, te da ga široko distribuiše na sva tri službena jezika Države članice.

Dodatak 1

[Original: Engleski]

Pojedinačno mišljenje članice Komiteta Anje Siebert-Fohr, praćeno članom Komiteta Nigela Rodlija

1. Slažem se sa zaključkom Komiteta o ovoj predstavci (stav 10) i pozivam se na moje pojedinačno mišljenje u predmetu Ičić protiv Bosne i Hercegovine²⁸. Komitet je u ovom predmetu ponovo defanzivno postupio i odlučio da se razmatra odvojeno tvrdnje u vezi povrede članova 10 i 16, u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta. Ja bih da se pozabavi ovim tvrdnjama, jer, po mom mišljenju, one nisu potkrijepljene. Autor predstavke ne tvrdi da se prisilni nestanak gđina Saliha Dovadžije može pripisati Bosni i Hercegovini, već oružanim snagama koje su bile protiv nje. Te snage nisu djelovale u ime države kao subjekt koji može priznati osobe pred zakonom ili negirati takvo priznanje. Teško je shvatiti kako akteri koji nisu agenti države, djelujući bez dosluha sa tom državom, mogu sami da negiraju priznanje te države za žrtvu kao osobu pred zakonom. Bez dalje osnove za povezivanje Države članice sa nestankom, autori nisu dokazali kršenje člana 16, što je neophodan preduslov za traženo odgovarajuće pravo na djelotvoran pravni lijek²⁹. Nije potkrijepila ni svoje tvrdnje u odnosu na član 10. Obaveze države iz člana 10 se odnose na uslove pritvora u vlastitoj nadležnosti, a ne na oblike nezakonitog lišavanja slobode koje vrše drugi. Dakle, ne postoji osnova za utvrđivanje povreda u vezi sa članom 10 ako se nestanak ne može pripisati državi³⁰. U prilog ovom pristupu, pozivam se na svoje izdvojeno mišljenje u predmetu Hamulić protiv Bosne i Hercegovine³¹.

---

²⁸ Predstavka br. 2028/2011, Ičić protiv Bosne i Hercegovine, pojedinačno mišljenje člana Komiteta A. Seibert-Fohr i Predstavka br. 1997/2010, Rizvanović protiv Bosne i Hercegovine, Mišljenje usvojeno 15. septembra 2010. godine, pojedinačno mišljenje članova Komiteta G.L. Neumana i A. Seibert-Fohr.

²⁹ Hamulić protiv Bosne i Hercegovine, 2022/2011, pojedinačno mišljenje člana Komiteta A. Seibert-Fohr, stav 2.

³⁰ Pogledati Opšti komentar broj 21; član 10 (postupanje s licima lišenih slobode) 1992.god.stav2.

³¹ Pojedinačno mišljenje člana Komiteta A. Seibert-Fohr, stavovi 5-7.

Dodatak II

Zajedničko mišljenje članova Komiteta Oliviera de Frouvillea, Maura Politi Victor Manuel Rodrigez-Resceia i Fabiana Omara Salviolia (djelimično nesaglasnog)

1. Komitet je, u stavu 9.7 svoga mišljenja, odlučio da ne razmatra odvojeno tvrdnje autora predstavke o povredama člana 16, u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta. U tom smislu, željeli bi smo da ponovimo da se ne slažemo sa ovim iz razloga navedenih u našem pojedinačnom mišljenju koje se nalazi u prilogu mišljenja u predmetu Hamulić i ostali protiv Bosne i Hercegovine (predstavka broj 2028/2011).